

Meidän yhteinen rahamme

Jari Rutanen, 29.12.2025

- Velkaraha
- Velkarahatalous
- Talouspolitiikka

Kuvitelma

“Raha on hyödykkeenomainen vaihdon väline, joka syntyy yksityisen sektorin tuotannon tai työn tuloksena. Rahaa talletetaan pankkeihin, jotka sitten lainaavat sitä kysynnän ja tarjonnan määräämällä korolla rahan tarvitsijoille kuten valtiolle.”

Todellisuus

Raha on velkasuhteissa syntyvä maksuväline, jota valtio luo budjettipäätöksin ja pankit luottopäätöksin valtion antaman toimiluvan turvin. Valtion luoman rahan koron asettaa keskuspankki, johon pohjautuen pankit asettavat oman korkotasonsa

Tasetaulukko

Kaikilla taloustoimijoilla on oma taseensa, johon on merkitty varat ja velat

Matin tase	
<i>Varat</i>	<i>Velat</i>
Asunto-osake	Asuntoluotto

Velkaraha

Kaikki voivat luoda velkarahaa (*): Maija on ostanut Matilta, jotain kirjoittamalla velkakirjan. Maijan velka on Matin varallisuutta. Velkakirja voi nyt lähteä kiertämään taloudessa maksuvälineenä.

Velka ja velkakirja tuhoutuvat, kun Maija lopulta maksaa velan velkakirjan haltijalle.

Matti		Maija	
<i>Varat</i>	<i>Velat</i>	<i>Varat</i>	<i>Velat</i>
Ostovelkakirja	-	-	Ostovelka

(*) Minsky: "Kaikki voivat luoda velkarahaa, ongelma on saada se hyväksytyksi"

Velkarahajärjestelmä

- Rahajärjestelmässä rahaa syntyy kaksipuoleisissa velkasuhteissa, joissa molemmat osapuolet ovat velkaa toisilleen:
 - Velallinen on lupautunut maksamaan velkansa rahan liikkellelaskijalle, joka puolestaan lupaa lyhentää velallisen velkaa liikkellelaskemallaan rahalla
 - Raha on liikkellelaskijan velkaa rahan haltijalle, jolle se on puolestaan varallisuutta.
 - Mikäli kaikki velka maksetaan rahan liikkellelaskijoille, häviää myös kaikki rahakin

Velkoja / Liikkellelaskija		Velallinen	
<i>Varat</i>	<i>Velat</i>	<i>Varat</i>	<i>Velat</i>
Velka	Rahaa	Rahaa	Velka

Fiat-velkarahajärjestelmä

- Ns. fiat-luotto-järjestelmä (> 1971)
 - valtio luo fiat-rahaa budjettipäätöksin ja pankit luottorahaa luottopäätöksin
- Valtion monopoli
- Toteutettu tasekirjanpidon avulla
- Rahajärjestelmä on sen eri instituutioiden taseiden muodostama verkosto
 - Valtiovarainministeriö
 - Keskuspankki
 - Liikepankit

Luottoraha / tiliraha

Pankkiluotot luovat vastaavansuuruiset määrät tilirahaa ja velkaa:

Pankki		Asiakas	
<i>Varat</i>	<i>Velat</i>	<i>Varat</i>	<i>Velat</i>
Luotto	Tilirahaa	Tilirahaa	Luotto

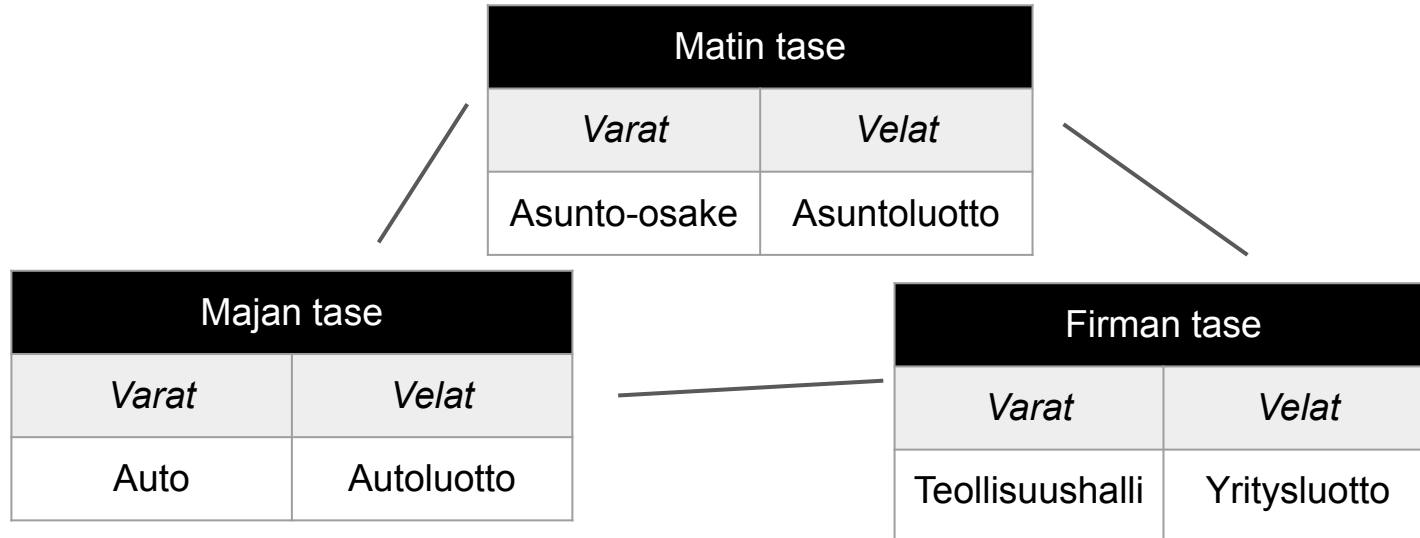
Fiat-raha

- Valtion kulutus luo fiat-rahaa ja kasvattaa yksityisen sektorin verovelkaa
- Verotus tuhoaa rahaa ja vähentää verovelkaa
 - Käteissetelit ovat kirjaimellisesti “verovelanlyhennyskuponkeja”
- Mikäli valtio luo kuluttamalla enemmän rahaa kuin tuhoaa sitä verottamalla, syntyy vastaavan suuruiset määrät verovelkaa ja fiat-rahaa, eli keskuspankkirahaa:

Valtio		Yksityinen sektori	
<i>Varat</i>	<i>Velat</i>	<i>Varat</i>	<i>Velat</i>
Verovelka	Keskuspankkiraha	Keskuspankkiraha	Verovelka

Rahatalous

Talous on rahatalous, eli velkarahatalous, eli kaikkien taloustoimijoiden taseiden ja niiden välisten tulo+meno-virtojen muodostama verkosto (*), jonka toiminnan “polttoaineena” on valtion ja pankkien luoma velkaraha.

(*) Minsky: “finanssijärjestelmä”

Rahan funktiot

- Toimiminen maksuvälineenä
 - eli velkasuhteiden selvittäminen
- Arvon mittaaminen (€)
- Arvon säilyttäminen
 - Riskitön, likvidi rahavaranto (“pahanpäivänvara”), mikä tekee taloudesta resilientin
- Resurssien allokoiminen
 - Rahaa luodaan aina tarpeen mukaan resurssien allokoimiseksi valittujen tehtävien suorittamiseksi

Resurssiallokaatio

- Rahanluonti reaali-investointeja varten on aina resurssiallokaatiota
 - Investointi voidaan aina suorittaa, mikäli siihen on vain resurssit olemassa
- Valtio (hallitus / eduskunta) tekee julkisen resurssiallokaation budjetin avulla
- Valtio voi halutessaan ohjata yksityistä resurssiallokaatiota ohjaamalla pankkien luotonluontia
- Reaali-investoinnit pitävät talouden käynnissä, ja siksi velkarahaa voi pitää “talousmoottorin polttoaineena”

Tuotantokapasiteetti

- Rahanluonnin tulee kohdistua lähinnä tuotantokapasiteetin kehittämiseen
- Valtio investoi julkiseen tuotantokapasiteettiin
 - Terveys, sivistys, turvallisuus, infra
 - Myös tulonsiirrot ovat investointeja, sillä ne minimissään pitävät tärkeimmät tuotannontekijät, eli ihmiset, hengissä
- Yksityiset investoinnit pohjautuvat julkisiin investointeihin
 - Hengissä olevat, terveet koulutetut työntekijät + julkinen infra

Talouspolitiikka

- Talouspolitiikan tulee olla rahakeskustelun sijaan lähinnä arvokeskustelua
 - Kuinka resurssimme allokoidaan arvojemme mukaisesti minimoiden haitalliset ulkoisvaikutukset?
- Talouskasvua ei tarvita
 - Valtio voi aina tehdä tarpeelliset investointinsa saatavilla olevien resurssien puitteissa, sillä rahanluonti, eli tasekirjanpito, ei vaadi talouskasvua
- Valtion ei tarvitse maksaa korkoa kts. “Nollakorko”
- Koska raha ei ole rajoite, on talouspolitiikka reaalarajoitteinen: tuotantokapasiteetti- ja maksutaserajoite
 - Maksutaserajoite: Tuonti tulisi maksaa viennillä, mutta, ellei se riitä, pitää maksamiseen käyttää erilaisia varallisuuseriä: maat ja mannut, kiinteistöt, osakkeet, valuuttareservit, kultaharkot..
 - Heikko resurssiallokaatio heikentää ulkoista vaihtokurssia, hyvä allokaatio pitää sen vakaana

Nollakorko

- Keskuspankki asettaa keskuspankkirahasta maksettavan ns. julkisen koron
- Koron muutos on myös hintatason muutos, sillä kaikkien tuotteiden ja palveluiden hinnoissa on aina mukana korkokuluja
- Ideaalinen julkinen korkotaso on nolla:
 - Alhaisin mahdollinen hintataso
 - Korkovirta valtiolta varakkaille katkeaa pienentäen heidän kulutustaan ja kaventaen varallisuuseroja
 - Keynesin suositus

Raha ei ole pankkien tai “sijoittajien” rahaa, vaan se on meidän kaikkien yhteistä rahaa, jonka käytöstä me yhdessä päätämme ja jonka arvon me yhdessä takaamme (*).

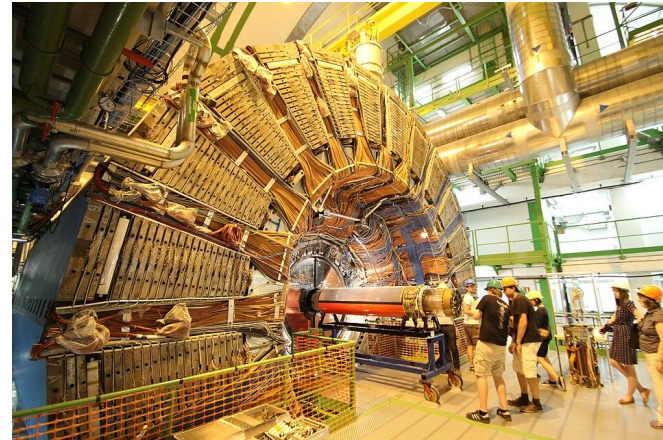
Meidän rahamme on kansantalouden tärkein työkalu: sen avulla voimme saavuttaa kaiken sen mikä on ylipäänsä mahdollista:

“What we can do, we can afford”

- Keynes

(*) Valuuttasuvereenit
maat ja euroalue yhtenä
kokonaisuutena

Liite

Linkkejä:

<https://talousdemokratia.fi/finding-the-money-nyt-vimeossa/>

<https://intokustannus.fi/kirja/alijaamavytti/>

<https://like.fi/kirjat/rahatalous-haltuun>

Kuvat:

Helsingin kaupunginmuseo:

Tuomiokirkon portaat. Sky-Foto Möller (1960)

Wikimedia Commons:

LHC By x70tjw - CERN, Geneva, particle accelerator, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=83015120>

TGV By David Monniaux - photo taken by David Monniaux, CC BY-SA 1.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24126>

Ariane 6 By ESA - https://www.esa.int/ESA_Multimedia/Images/2024/04/Ariane_6_media_kit_cover, CC BY-SA 3.0 igo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=162271230>